

Закон

за държавния дълг

(Приет от XXXIX народно събрание на 17 септември 2002 г.,
обнародван в „Държавен вестник“, бр. 93 от 1 октомври 2002 г.;
изм., бр. 34 от 2005 г.; изм., бр. 52 от 2007 г.; изм., бр. 23 от 2009 г.;
изм., бр. 101 от 2010 г.)

Глава първа

Общи положения

Чл. 1. С този закон се уреждат редът за поемането на държавен дълг и за издаването на държавни гаранции, видовете дълг и агентството по държавния дълг.

Глава втора

Държавен дълг

Чл. 2. Всички финансови задължения, поети от името и за сметка на държавата при спазване изискванията на Конституцията, съставляват държавния дълг и представляват задължение на държавата.

Чл. 3. При преценка на държавния дълг в левове задълженията, деноминирани в чуждестранна валута, се преизчисляват по курса на Българската народна банка към датата на преценката.

Чл. 4. Поемането на държавен дълг се извършва чрез:

1. емисии на държавни ценни книжа;
2. договори за държавни заеми.

Чл. 5. (1) Държавен дълг може да се поема в следните случаи:

1. за финансиране на бюджетния дефицит;
2. за финансиране на инвестиционни проекти и специфични програми, когато са одобрени от Народното събрание;
3. за рефинансиране на държавния дълг в обращение на датата на падежа или преди тази дата;
4. за осигуряване на плащанията по изискуеми държавни гаранции;
5. за подкрепа на платежния баланс на страната.

(2) Рефинансирането може да се ползва и за следните цели:

1. постигане на намаление в настоящата стойност на разходите по обслужването на държавния дълг;
2. удължаване на срока или преизчислената среднопретеглена срочност (модифицираната дюрация) на държавния дълг;
3. постигане на балансирано разпределение на плащанията по държавния дълг.

(3) Условието, на които трябва да отговарят инвестиционните проекти по ал. 1, т. 2, и редът за разглеждането им се определят от Министерския съвет.

Чл. 6. Държавният дълг може да бъде договарян, емитиран и изплащан в левове или в чуждестранна валута.

Чл. 7. Дължимите суми за лихви и погашения по главниците по държавния дълг съставляват приоритетно задължение на републиканския бюджет.

Глава трета

Лимит за дълга

Чл. 8. Законът за държавния бюджет за съответната година определя:

1. максималния размер на новия държавен дълг и държавните гаранции, които могат да бъдат поети през годината;

2. максималния размер на държавния дълг към края на бюджетната година.

Чл. 9. (1) За установяване спазването на лимитите по чл. 8 размерът на държавния дълг и държавните гаранции, които не са деноминирани в левове, се преизчисляват по курса на Българската народна банка към датата на възникване на задълженията.

(2) При емитирането на държавни ценни книжа с отстъпка или надбавка лимитът се изчислява на базата на номиналната стойност на държавните ценни книжа.

Чл. 10. (1) Неизплатената част на консолидирания държавен дълг към края на всяка година като съотношение спрямо прогнозния брутен вътрешен продукт не може да надвишава съотношението от предходната година, докато това съотношение е над 60 на сто.

(2) За изчисляване на съотношението по ал. 1 се използват размерът на brutния вътрешен продукт по текущи цени от одобрената от Министерския съвет тригодишна бюджетна прогноза и размерът на консолидирания държавен дълг, представен в левове, преизчислен по валутни курсове, заложен в одобрената от Министерския съвет тригодишна бюджетна прогноза.

Чл. 11. В случай че съществува опасност от нарушаване на изискването на чл. 10, Министерският съвет може да предложи в закона за държавния бюджет за съответната година ограничения за емисията на дълг на общините и на социалноосигурителните фондове.

Глава четвърта

Правомощия, свързани с държавния дълг

Чл. 12. (1) Министърът на финансите подписва от името на правителството договорите за държавни заеми въз основа на решение на Министерския съвет по реда на Закона за международните договори.

(2) Министърът на финансите емитира държавните ценни книжа.

(3) Министерският съвет може да възложи и на други държавни органи да участват в договарянето на държавни заеми заедно с министъра на финансите.

Чл. 13. Министърът на правосъдието изготвя юридическо становище за факта на ратифицирането, което служи като уведомление за кредиторите в случаите, когато договорите за държавни заеми или гаранционните споразумения са ратифицирани от Народното събрание.

Чл. 14. (1) Министърът на финансите може да предоставя средствата от заема на държавни органи, финансови институции и/или на други юридически лица съгласно условията на договора в случаите, когато договор за държавен заем предвижда целево финансиране.

(2) Държавните органи и финансовите институции по ал. 1 могат да предоставят средствата за финансиране на инвестиционни проекти или на други дейности на трети лица, отговарящи на изискванията на кредитора, като за целта се сключва споразумение с министъра на финансите. За тези средства третите лица предоставят обезпечение в размер, покриващ дължимите от тях главници и лихви.

Чл. 15. (1) Министърът на финансите изготвя годишен отчет за състоянието на държавния дълг.

(2) Годишният отчет по ал. 1 се разглежда от Министерския съвет и се внася в Народното събрание като съставна част на отчета за изпълнението на държавния бюджет за съответната година.

Чл. 16. (1) Министърът на финансите разработва тригодишна стратегия за управление на държавния дълг, която се приема от Министерския съвет.

(2) Стратегията по ал. 1 се актуализира ежегодно и се внася за одобряване от Министерския съвет заедно с тригодишната бюджетна прогноза.

Чл. 17. Министърът на финансите може да извършва финансови сделки с цел намаляване на риска, свързан със структурата на държавния дълг.

Глава пета

Държавногарантиран дълг

Чл. 18. Държавногарантиран дълг са всички финансови задължения, за които Министерският съвет е издал гаранции от името и за сметка на държавата при спазване изискванията на Конституцията.

Чл. 19. (1) Министърът на финансите участва в преговорите за предоставяне на заем с държавна гаранция и подписва от името на правителството споразумението за издаване на държавна гаранция или гаранционните писма въз основа на решение на Министерския съвет.

(2) Министерският съвет може да възложи и на други държавни органи да участват в договарянето на държавногарантирани заеми заедно с министъра на финансите.

Чл. 20. Предложения за промени в договора за заем или гаранционното споразумение, в случай на вече издадена държавна гаранция, се правят след предварително одобрение от министъра на финансите.

Чл. 21. (1) Получателите на държавногарантирани заеми ежемесечно до 15-о число предоставят информация на министъра на финансите за състоянието и движението по кредита.

(2) При необходимост министърът на финансите може да изисква допълнителна информация за държавногарантираните заеми от държавните органи, предложили издаването на гаранцията, които следва да я предоставят в 15-дневен срок от постъпване на искането.

Чл. 22. Условията, на които трябва да отговарят проектите, кандидатстващи за финансиране с държавна гаранция, и процедурите по издаване на държавни гаранции се определят от Министерския съвет.

Чл. 23. (1) Лихвите и погашенията по главницата по държавногарантирания дълг се заплащат от кредитополучателите.

(2) Плащане по държавна гаранция се дължи само в случаите, когато:

1. кредитополучателят не извърши частично или цялостно плащане по кредита в съответствие с условията по договора за заем;

2. кредиторът е предприел мерките и действията, предвидени в съответния договор за заем, за събиране от кредитополучателя на дължимите суми.

Чл. 24. В случаите по чл. 23, ал. 2, т. 1 кредитополучателят и кредиторът в тридневен срок уведомяват министъра на финансите.

Чл. 25. Когато изискванията на чл. 23, ал. 2, т. 2 не са предвидени в споразумението за издаване на държавна гаранция, министърът на финансите уточнява с кредитора мерките, които следва да бъдат предприети, когато се дължи плащане по държавна гаранция, както и сроковете, в които държавата следва да плати просрочената сума.

Чл. 26. От деня на извършване на плащане по държавна гаранция държавата встъпва в правата на кредитора по договора за заем до размера на извършеното плащане.

Чл. 27. (1) Кредитополучателят е длъжен да възстанови в пълен размер сумите, изплатени на кредитора по държавна гаранция, и направените разходи във връзка с плащането.

(2) Министърът на финансите предприема всички мерки съгласно действащото законодателство за възстановяване на сумите, изплатени по държавна гаранция.

Глава шеста

Дълг на Българската народна банка, дълг на общините и на социалноосигурителните фондове

Чл. 28. Дългът на Българската народна банка не е гарантиран от държавата и не представлява задължение на Министерския съвет освен в случаите, когато по съответния ред е издадена държавна гаранция.

Чл. 29. Българската народна банка може да поема дълг съгласно разпоредбите на Закона за Българската народна банка.

Чл. 30. Дългът на общините и на социалноосигурителните фондове не е гарантиран от държавата и не представлява задължение за правителството освен в случаите, когато по съответния ред е издадена държавна гаранция.

Глава седма

Частен дълг

Чл. 31. Всички финансови задължения, поети от местни лица, които не действат от името на държавата, общините, социалноосигурителните фондове или Българската народна банка, съставляват частен дълг.

Чл. 32. Частният дълг не е гарантиран от държавата и не представлява задължение на Министерския съвет, общините, социалноосигурителните фондове или на Българската народна банка освен в случаите, когато по съответния ред е издадена държавна гаранция.

Чл. 33. Българската народна банка регистрира и наблюдава финансовите задължения на местните лица към чуждестранни лица съгласно действащото законодателство.

Глава осма

Агент по държавния дълг

Чл. 34. (1) Българската народна банка при договорени с министъра на финансите условия действа като агент по държавния и държавногарантирания дълг.

(2) За изпълнение на функциите по ал. 1 Българската народна банка създава и поддържа системи за регистрация и обслужване на държавния и държавногарантирания дълг.

(3) Взаимоотношенията по ал. 1 се уреждат с договор за агентство, като Министерството на финансите заплаща комисиона за извършваните от банката агентски услуги.

Чл. 35. (1) (Предишен текст на чл. 35 – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.) За изпълнение на агентските си функции Българската народна банка:

1. (изм. – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.) изгражда и организира система за провеждане на аукциони и подписки за продажба на държавни ценни книжа, участниците в която се определят с наредбата по чл. 36, ал. 1;

2. (изм. – ДВ, бр. 101 от 2010 г., в сила от 30 юни 2011 г.) изгражда и организира система за регистриране на емисиите на държавни ценни книжа и обслужване на търговията с тях и води регистри на участниците в системата, които могат да бъдат първични дилъри, поддепозитари на държавни ценни книжа и други лица, одобрени от министъра на финансите и от управителя на Българската народна банка по реда на наредбата по чл. 36, ал. 1, и създава условия за развитието на вторичния пазар;

3. (нова – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г., изм. – ДВ, бр. 23 от 2009 г., в сила от 1 ноември 2009 г.) изгражда и организира система за сетълмент на държавни ценни книжа, в която участват трима или повече членове, които могат да бъдат първични дилъри, поддепозитари на държавни ценни книжа и други лица, определени от министъра на финансите и от управителя на Българската народна банка по реда на наредбата по чл. 36, ал. 1, с общи правила, гарантиращи изпълнението на задълженията, свързани с участието в системата на основата на споразумение;

3. (нова – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.) изгражда и организира система за сетълмент на държавни ценни книжа, в която участват трима или повече членове, които могат да бъдат първични дилъри, поддепозитари на държавни ценни книжа и други лица, определени от министъра на финансите и управителя на Българската народна банка по реда на наредбата по чл. 36, ал. 1, с общи правила, гарантиращи изпълнението на задълженията, свързани с участието в системата на основата на споразумение, като:

а) нареждане за регистриране на прехвърляне, изпратено към системата в съответствие с нейните правила, не може да бъде отменено след момента, посочен в правилата на системата за сетълмент; действия, извършени от участник в системата или от трето лице след този момент, които имат за цел да оттеглят или отменят това нареждане за прехвърляне, са невалидни;

б) отнемането на лиценз на банка или на клон на чуждестранна банка за извършване на банкова дейност в страната, както и откриването на производство по несъстоятелност спрямо друг участник в системата за сетълмент не засягат задължението на системата да обработи и извърши сетълмент на подадените от този участник нареждания за регистриране на прехвърляне, както и валидността и противопоставимостта спрямо трети лица на такива нареждания, ако те са били приети от системата в съответствие с нейните правила.

4. (предишна т. 3, изм. – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.) съвместно с Министерството на финансите може да извършва подбор на първични дилъри и на други участници на пазара на държавни ценни книжа, както и да предприема мерки за въздействие спрямо тях при нарушения – въз основа

на критерии и правила, утвърдени от министъра на финансите и управителя на Българската народна банка;

5. (предишна т. 4 – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.) предоставя информация за финансовото състояние на първичните дилъри на държавни ценни книжа;

6. (предишна т. 5 – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.) изпълнява други съвместно договорени дейности.

(2) (Нова – ДВ, бр. 101 от 2010 г., в сила от 30 юни 2011 г.) Българската народна банка води индивидуални сметки, отчитащи притежаваните от всеки участник държавни ценни книжа, както и общи сметки за притежаваните от клиенти на участниците държавни ценни книжа. Българската народна банка издава по искане на участниците извлечение от регистрите, което отразява размера и движението на притежаваните от тях и общо от техни клиенти държавни ценни книжа.

(3) (Нова – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г., предишна ал. 2, изм. – ДВ, бр. 101 от 2010 г., в сила от 30 юни 2011 г.) Поддепозитари на държавни ценни книжа, емитирани на вътрешния пазар, могат да бъдат само банки и клонове на чуждестранни банки, действащи на територията на Република България, чийто лиценз включва дейностите по чл. 2, ал. 2, т. 4 и 9 от Закона за кредитните институции.

(4) (Нова – ДВ, бр. 101 от 2010 г., в сила от 30 юни 2011 г.) Поддепозитарите на държавни ценни книжа водят системи за регистрация на държавните ценни книжа, притежавани от клиенти на поддепозитарите и от клиенти на участници в системата по ал. 1, т. 2, които не са поддепозитари, както и индивидуални сметки, отчитащи притежаваните държавни ценни книжа от тези клиенти.

(5) (Нова – ДВ, бр. 101 от 2010 г., в сила от 30 юни 2011 г.) За удостоверяване на притежаваните държавни ценни книжа поддепозитарите на държавни ценни книжа издават поименни сертификати на физически лица, а при поискване – извлечение от водените по ал. 4 сметки на юридически лица.

Чл. 35а. (Нов – ДВ, бр. 23 от 2009 г., в сила от 1 ноември 2009 г., изм. – ДВ, бр. 101 от 2010 г., в сила от 30 юни 2011 г.) Правилата на глава пета „а“ от Закона за платежните услуги и платежните системи се прилагат съответно към системата за сетълмент на държавни ценни книжа, водена от Българската народна банка.

Чл. 36. (1) (Доп. – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.) Министърът на финансите и Българската народна банка издават наредба за реда и условията за придобиване, регистриране, изплащане и търговия с държавни ценни книжа, с изключение на търговията на регулирани пазари на финансови инструменти и на многостранни системи за търговия.

(2) (Доп. – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.) Министърът на финансите съвместно с Българската народна банка регулират пазара на държавни ценни книжа и издават наредба за контрол върху сделките с тях, с изключе-

ние на тези, извършвани на регулирани пазари на финансови инструменти и на многостранни системи за търговия.

(3) (Нова – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г., изм. – ДВ, бр. 101 от 2010 г., в сила от 30 юни 2011 г.) Българската народна банка издава наредба за сетълмент на държавни ценни книжа, която урежда воденето на сметки за държавни ценни книжа в Българската народна банка и в лицата по чл. 35, ал. 3.

(4) (Предишна ал. 3, изм. – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.) Наредбите по ал. 1, 2 и 3 се обнародват в „Държавен вестник“.

Чл. 37. Министърът на финансите може да сключва договор за агентство и с други местни или чуждестранни лица.

Глава девета

Информация за дълга

Чл. 38. (1) Министерството на финансите поддържа официалния регистър на държавния и държавногарантирания дълг.

(2) Официалната информация за консолидирания държавен и държавногарантирания дълг се публикува от Министерството на финансите ежемесечно в официален бюлетин и в Интернет.

Чл. 39. (Изм. – ДВ, бр. 34 от 2005 г.) В 30-дневен срок преди поемането на дълг или издаването на гаранция социалноосигурителните фондове са длъжни да информират Министерството на финансите за намеренията си да поемат дълг или да издадат гаранция.

Чл. 40. Министърът на финансите определя реда, начина и сроковете за предоставяне на информация за състоянието и движението на дълга на общините и социалноосигурителните фондове.

Глава десета

Административнонаказателни разпоредби

Чл. 41. (1) За неизпълнение на задълженията по чл. 21, ал. 1 на юридическите лица се налага имуществена санкция от 5000 до 10 000 лв., а длъжностното лице, отговорно за предоставяне на информацията, се наказва с глоба от 500 до 2000 лв.

(2) При повторно нарушение по ал. 1 на юридическите лица се налага имуществена санкция от 10 000 до 15 000 лв., а длъжностното лице, отговорно за предоставяне на информацията, се наказва с глоба от 1000 до 3000 лв.

Чл. 42. (1) За неизпълнение на задълженията по чл. 21, ал. 2 на юридическите лица се налага имуществена санкция от 1000 до 5000 лв., а длъжностното лице, отговорно за предоставяне на информацията, се наказва с глоба от 500 до 2000 лв.

(2) При повторно нарушение по ал. 1 на юридическите лица се налага имуществена санкция от 2000 до 10 000 лв., а длъжностното лице, отговорно за предоставяне на информацията, се наказва с глоба от 1000 до 2000 лв.

Чл. 43. (1) За неизпълнение на задълженията по чл. 24 на кредитополучателя се налага имуществена санкция от 5000 до 10 000 лв., а длъжностното лице, отговорно за предоставяне на информацията, се наказва с глоба от 500 до 2000 лв.

(2) При повторно нарушение по ал. 1 на юридическите лица се налага имуществена санкция от 10 000 до 15 000 лв., а длъжностното лице, отговорно за предоставяне на информацията, се наказва с глоба от 1000 до 3000 лв.

Чл. 44. (1) За неизпълнение на задълженията по чл. 39 на юридическите лица се налага имуществена санкция от 5000 до 10 000 лв., а длъжностното лице, отговорно за предоставяне на информацията, се наказва с глоба от 500 до 2000 лв.

(2) При повторно нарушение по ал. 1 на юридическите лица се налага имуществена санкция от 10 000 до 15 000 лв., а длъжностното лице, отговорно за предоставяне на информацията, се наказва с глоба от 1000 до 3000 лв.

Чл. 45. (1) Актовете за констатиране на нарушенията се съставят от определени от министъра на финансите длъжностни лица, а наказателните постановления се издават от министъра на финансите.

(2) Съставянето на актовете, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Допълнителна разпоредба

§ 1. По смисъла на този закон:

1. „Рефинансиране“ е емитирането на държавен дълг, средствата от който се използват за частично или пълно изплащане на друг държавен дълг.

2. „Емисия на дълг“ е поемането на финансови задължения от определените в закона субекти.

3. „Издаване на държавна гаранция“ е сключването на гаранционно споразумение, поемането на гаранционни задължения в кредитните споразумения или при емисия на ценни книжа, или издаването на гаранционно писмо от името на държавата.

4. „Социалноосигурителни фондове“ са фондовете на държавното обществено осигуряване, Учителският пенсионен фонд и Националната здравноосигурителна каса.

5. „Консолидиран държавен дълг“ е номиналната стойност на държавния дълг, дълга на общините и дълга на социалноосигурителните фондове.

Преходни и заключителни разпоредби

§ 2. В § 16 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за публичното предлагане на ценни книжа (обн., ДВ, бр. 114 от 1999 г.; изм., бр. 63 и 92 от 2000 г., бр. 28 и 61 от 2002 г.) ал. 3 се отменя.

§ 3. В едномесечен срок от влизането в сила на закона министърът на финансите и Българската народна банка издават наредбите по чл. 36.

§ 4. В двумесечен срок от влизането в сила на закона общините и социално-сигурителните фондове са длъжни да информират Министерството на финансите за дълга в обращение или за вече издадените гаранции.

§ 5. В тримесечен срок от влизането в сила на закона Министерският съвет приема актовете по чл. 5, ал. 3 и по чл. 22.

§ 6. Разпоредбата на чл. 38, ал. 2 влиза в сила шест месеца след обнародването на закона в „Държавен вестник“.

§ 7. В чл. 11 от Закона за общинските бюджети (обн., ДВ, бр. 33 от 1998 г.; изм., бр. 69 от 1999 г., бр. 9 от 2001 г. – Решение № 2 на Конституционния съд от 2001 г.; изм., бр. 56 от 2002 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. Създава се нова ал. 4:

„(4) Заедно с предложението по ал. 3 кметът на общината представя в Министерството на финансите и предложение за намеренията на общината за поемане на общински дълг за финансиране на бюджетен дефицит по реда на чл. 10.“

2. Досегашните ал. 4, 5, 6 и 7 стават съответно ал. 5, 6, 7 и 8.

§ 8. Изпълнението на закона се възлага на Министерския съвет.

Законът е приет от XXXIX Народно събрание на 17 септември 2002 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

Преходни и заключителни разпоредби към Закона за пазарите на финансови инструменти

(Обн. – ДВ, бр. 52 от 2007 г., в сила от 1 ноември 2007 г.)

§ 27. (1) Този закон влиза в сила от 1 ноември 2007 г. с изключение на § 7, т. 6, 7, 8, 18, 19, 22 – 24, 26 – 28, 30 – 40, т. 44, буква „б“, т. 47, 48, т. 49, буква „а“, т. 50 – 62, 67, 68, 70, 71, 72, 75, 76, 77, т. 83, букви „а“ и „г“, т. 85, буква „а“, т. 91, 93, 94, т. 98, буква „а“, подбуква „аа“, изречение второ относно замяната, подбуква „бб“, изречение второ относно замяната, подбуква „вв“, изречение второ относно замяната, и подбуква „гг“, изречение второ относно замяната, т. 99, букви „гг“ и „д“, т. 101, буква „б“ и т. 102, § 8, § 9, т. 4, буква „а“, т. 5 и 7, § 14, т. 1 и § 19, които влизат в сила три дни след обнародването на закона в „Държавен вестник“.

(2) Параграф 7, точки 6, 7 и 8 се прилагат до 1 ноември 2007 г.

**Преходни и заключителни разпоредби към
Закона за платежните услуги и платежните системи**

(Обн. – ДВ, бр. 23 от 2009 г., в сила от 1 ноември 2009 г.)

.....
§ 21. Законът влиза в сила от 1 ноември 2009 г., с изключение на § 10, който влиза в сила от деня на обнародването му в „Държавен вестник“.

**Преходни и заключителни разпоредби към
Закона за изменение и допълнение на Закона за платежните
услуги и платежните системи**

(Обн. – ДВ, бр. 101 от 2010 г., в сила от 30 юни 2011 г.)

.....
§ 69. Законът влиза в сила от 30 юни 2011 г. с изключение на:
1. параграфи 1–16, § 41–56 и § 62 и 66, които влизат в сила от 30 април 2011 г.;
2. параграфи 60 и 68, които влизат в сила от 31 декември 2010 г.
.....